

Zaterdag 30 oktober 1915 – ochtendeditie

De zaak Cavell.

Londen, 29 oktober. De innige verontwaardiging, door de terechtstelling van Edith Cavell verwekt, heeft een welsprekende uitdrukking gevonden in de nationale dienst in de St. Paul's kathedraal, heden te harer gedachtenis gehouden.

De dienst was op het middaguur gesteld, doch ondanks de dikke mist begon de menigte zich reeds om 8 uur te verdringen en vormde dichte drommen, wachtend op het openen van de deuren. Er waren mensen van alle rang en stand onder. Ofschoon men heel wat kaki zag, waren de meeste mensen, van beiderlei kunne, in diepe rouw. Onder de menigte waren ook tal van gewonde soldaten, vol verlangen hun genegenheid en dankbaarheid te tonen jegens haar, die zo moedig haar leven heeft gegeven tot verlichting van lijden.

De deuren gingen om 10 uur open. Het voor het publiek bestemde gedeelte de kerk vulde zich onmiddellijk. Een groot deel der gemeente bracht de twee lange uren, die ze nog te wachten had, in gebed door. Duizenden konden geen toegang krijgen en bleven samen gedruimd in de portalen, waar zij in gedachten eerbiedig deelnamen aan de plechtige dienst daarbinnen.

Even voor twaalfen vulden zich de gereserveerde gedeelten van de kathedraal. De koning, die in Frankrijk vertoeft, en de koningin waren beiden vertegenwoordigd. Koningin Alexandra was in persoon aanwezig. Zo ook Asquith en andere ministers, vertegenwoordigers van de grote koloniën, de Belgische gezant en zijn echtgenote. Vooral trok de aandacht de ruimte onder de dom, die, rij aan rij, gevuld was met donker gesluisde verpleegsters. Een plaats was ingeruimd voor

miss Cavell's eerbiedwaardige moeder, die echter wegens ziekte verhinderd was te komen, zodat de zetel onbezet bleef.

Enkele minuten voordat de dienst zou beginnen, begaf een vertegenwoordiger van de lord mayor zich met de schouten die het habijt en de ambtsketenen droegen en de stafdrager in processie naar het kerkschip.

De gehele gemeente woonde de dienst staande bij. Het godsdienstige gedeelte van de dienst, treffend in zijn eenvoud, was van het begin tot het einde een indrukwekkende verkondiging van de onsterfelijkheid der ziel.

Onder de gezangen was Cavell's geliefkoosd gezang, dat zij en de kapelaan kort voor de terechtstelling hadden aangeheven.

Aan de dienst ging vooraf de uitvoering van de Marche Funèbre van Chopin. Halverwege de dienst werd Händel's dodenmars uit Saul gespeeld.

De indrukwekkende dienst ter gedachtenis aan een edel, onzelfzuchtig mensenleven, werd besloten met de zegen, uitgesproken door de bisschop van Londen.

Londen, 29 oktober. De koning en de koningin waren heden vertegenwoordigd bij de dienst ter gedachtenis aan mej. Cavell in St. Paul's kathedraal. Kitchener was ook vertegenwoordigd.

Koningin Alexandra, Asquith en andere ministers waren aanwezig.

Een grote menigte wachtte reeds uren voor de opening op toegang, doch honderden hebben geen plaats kunnen krijgen.

Belgische postzegels.

De Belgische regering heeft sedert de 15^e oktober een geheel nieuwe reeks postzegels, postkaarten en briefkaarten uitgegeven. De zegels der vorige uitgaven, behalve die welke tegen verhoogde prijs ten bate van het Rode Kruis zijn verkocht, zijn sedert die datum aan de omloop onttrokken. De briefwisseling aan de post afgegeven na 14 oktober en voorzien van vervallen verklaarde zegels, wordt voortaan aangezien als niet of onvoldoende gefrankeerd, volgens het geval, en als dusdanig behandeld.

In het koninklijk besluit daaromtrent wordt gemeld, dat deze maatregel genomen is omdat er grote hoeveelheden postzegels van de vroeger in gebruik zijnde reeks, tijdens de oorlog in de Belgische kantoren zijn gestolen.

De nieuwe uitgave bestaat uit veertien verschillende waarden.

De waarde van 1 tot 15 centiemen is vertegenwoordigd door postzegels van het gewone formaat, die het hoofd van koning Albert vertonen. De postzegels van hogere waarde hebben een groter formaat en zijn bijzonder kunstig uitgevoerd.

Op de zegel van 35 centiemen, die helder bruin is, staat een afbeelding van Ieper; op de zegel van 40 centiemen, groen, staat Dinant; die van 50 centiemen, rood, vertoont Leuven; de paarse zegel van 1 frank heeft een zicht op de Schelde met het onderschrift "Schelde vrij"; de zegel van 2 frank, grijs, is een zinnebeeld van Kongo, waarvan de inboorlingen zich scharen rondom het Belgisch vaandel; op de blauwe zegel van 5 frank ziet men koning Albert met zijn staf op de trappen van het stadhuis te Veurne; en op de zegel van 10 frank zijn de afbeeldingen van de koningen Leopold I, Leopold II en Albert samengevoegd.

Het gebied, waar deze nieuwe zegels voorlopig gebruikt worden, is gering: een hoek van West-Vlaanderen, Havre-spécial, het Belgisch leger en Baarle-Hertog.

Antwerpse kiekjes (Van onze correspondent Emanuel de Bom).

Hulde aan Puck.

Antwerpen, 26 oktober.

Puck, ge komt in de Rotterdammer!

Hij scheen het te begrijpen, liet één oor zakken, stelde het andere steil rechtop. Zijn ronde ogen bekeken mij komisch. Hij zette een muil op, en hief een langgerekt gekerm aan, alsof hij heel nare dingen vernam. Ik verstond, dat hij meende: "Ai, ik word beroemd!"

En het was of hij de beroemdheid niet zocht. Derhalve kermde hij, en liet één oor zakken.

Ge hebt al lang begrepen, dat de Puck, die ik bedoel, niets anders, noch min noch meer is, dan de vriend van de mens, het trouwe huisdier, hond genaamd. Puck is mijn hond, en ik ken mensen, die minder dan hij de eer van een typografische hulde verdienen.

Hij heeft in deze benarde dagen zijn plicht gedaan. Niet dat het ooit in zijn hondenbrein zal opkomen daarvoor een beloning op te eisen, of een medaille aan zijn hals te willen hebben met de woorden "Antwerpen getrouw!" Hij zal ook geen maatschappij van helden oprichten, met de bedoeling zijn naam in de geschiedenisboeken te laten schitteren, als eenmaal zijn trouwe herdershondenogen zullen geloken zijn. Neen, hij deed zijn plicht, als een uitnemend dier, waardig in de sociëteit "Waak en sluit!" een aanzienlijke betrekking te krijgen. Hij deed dat ten dele uit gehoorzaamheid aan zijn

conservatief instinct, en wij vleien onszelf, dat hij het deed uit gehechtheid aan zijn tehuis en aan onze persoon.

Puck heeft ook een odyssee gehad. Ik zie hem nog lopen, met zijn meesters adreskaartje aan zijn hals, door de met glasscherven en stenen bezaaide straten van het beschoten Antwerpen. Hij kwam ook uit de kelder, waar hij zich niets op zijn gemak had gevoeld. "What fools these mortals be!" dacht hij voorzeker met zijn Shakespeare'se naamgenoot, toen hij dat ijselijk gedruis uit alle hemelen op ons hoorde donderen. "Het is godgeklaagd! waar berg ik mijn lijf?" ging hij in zichzelf voort, en zijn twee poten legde hij op mijn borst, en hij dabberde op de twee achterste in onzeglijke onrust. "Weet ik het, arme jongen?" antwoordde ik. En zo bleef hij me radeloos aanstaren, uren lang. Ik verzeker u, dat men met zijn hond een gesprek kan hebben, waar geen menselijke taal bij nodig is. Van oog tot oog gaat dat en, Puck en ik, we hebben elkaar begrepen.

Toen gingen we de straat op. Hij, woest, los, gejaagd ademend, amechtig kuchend, buiten zinnen.

We liepen door het ergst aangetaste kwartier van de stad, en van ophouden was geen sprake. Een jongere kameraad van Puck, luisterend naar de naam van Fick, had dwaasweg versmaad zich bij zijn meesters aan te sluiten en had op de bange tocht een teefje in de gaten gekregen, dat zijn bijzondere belangstelling gaande maakte. In de vreselijke herrie van de voortrukkende menigte, beladen met pak en zak, die het verwenste zuiden de rug toekeerde om in het noorden heil te zoeken, was de jonge drieste Fick opeens uit onze gezichtstraal verdwaald, misschien wel ergens een zijsteeg van de Nationalestraat in getrokken, met bedoelingen die wellicht eervol waren, maar die toch voor gevolg hadden dat wij hem kwijt waren. Tussen haakjes, vier dagen later stond de jongeheer aan de drempel van ons lege huis – wij hadden elders onze intrek genomen – en, dank

zij voorkomende, liefvallige buren, konden wij de sukkel al spoedig weer onder dak brengen.

Maar Puck was trouw gebleven, onverzettelijk en onroerbaar, en af en toe keek hij eens om en, in de ongelooflijke woeling van de honderden die vluchtten, verloor hij geen oogwenk zijn baasjes uit het oog.

Daar naderde een garde civiek, een brave kerel, die tot 's ochtends 7 uur aan de stadswallen op zijn post had gedaan, terwijl hij de hele nacht lang de huilende shrapnells uit de richting van Boom hierheen zag vliegen. Toen was eindelijk het verlossende woord gekomen en, waarlijk met verbazende kalmte, zagen wij hem afkomen, in de richting van het onheil, om op de staf der burgerwacht zijn wapens te gaan deponeren. Dat werd daar alles op een hoop bij elkaar gegooid, want er was niemand meer daar om die zaken te ontvangen.

Wij begroetten de kranige landsverdediger, die ons mededeelde, dat hij zo naar zijn buitenwoning trok ergens in een dorpje noordwaarts in onze provincie buiten de lijn der versterkte stelling. Daar staat ook onze woning, die wij sedert 1 augustus 1914 in de brand hadden moeten laten, en waar nu vluchtelingen van verwanten bloede vermoedelijk hun intrek hadden genomen. De vriend was bereid om aan ons verzoek om Puck mee te nemen gehoor te verlenen. En, niet zonder een paar onrustige blikken in onze richting, zagen wij het goede beest, geleid aan een ketting, in de woelige verte verdwijnen.

En nu begon Puck's heldhaftige taak. Nadat de vluchtelingen ook de buitenwoning verlaten hadden, ofwel om verder weg te gaan, ofwel om naar de stedse haardstee terug te keren, werd de goede kerel aan zijn eenzaam lot overgelaten. En van die dag af heeft hij zijn domein geen ogenblik meer verlaten. Gezeten op zijn plaatsje, op het plankier naast het huis, met één oor steil in de hoogte en het ander

slap omhoog, zat hij daar dagen, weken, maanden lang, in de verwachting steeds dat de baasjes zouden weerkeren. En – niemand kwam. Hoorde hij stappen op het paadje langs de tuinpoort, dan hief hij een waarschuwend geblaf aan. Soms meende hij een vertrouwde stem te horen, en dan jankte hij een keer stilletjes. Mistroostig strompelde hij verder, en ging eens kijken in de aarden schotel, waar een goede buurvrouw af en toe de bescheiden kost bezorgde. En als dan de avond daalde, en er was alweer geen sterveling verschenen, dat grote stille huis met gesloten ramen altijd even onroerbaar, dan kwam er een weemoed in hem op en over het wijde land klonk zijn eindeloos klagend gehuil ...

Zekere dag had hij een vreselijke paniek: vlak achter de tuin was een ontploffing gebeurd, een knal, die de luchten deed daveren, en de duivel weet waar dat vandaan kwam. Er moest in de streek allerlei vreemd volk gekomen zijn, grauw in de kleren, en met keteltjes op de kop waarboven een pin uitstak. Puck had er zo al een gezien, en had eens aan zijn botten willen ruiken, uit louter hondengewoonte en omdat het leer nog vers rook.

Maar in die botten zat een mens, en welk een! Opeens was de bot in de richting van Puck's achterdeel gekomen, en de loop van een roer wees dreigend naar hem. Daar had hij het land aan, en een dodelijke angst voor mannen met botten en geweren was in hem gevaren. En nu kwamen diezelfde mannen in zijn nabijheid vuurwerk maken. Zoals gezegd, hij pakte een schrik, en van alteratie sprong hij boven op zijn kot. Maar de ketting waar hij toen aan vast lag wrong zich om zijn hals en het scheelde niets of hij was gewurgd. Zijn ogen puilden uit, zijn tong werd blauw – het einde was daar. Hij blekte lelijk naar alle kanten en wist niet beter of de wereld stortte in elkaar. Daar daagde gelukkig hulp op, en de reddende hand der buurvrouw maakte hem vrij en gaf hem aan zijn vaderland en zijn baasjes terug.

Het leed was weldra vergeten, en nu begonnen weer de lange dagen, weken, maanden. De ellendige winter kwam, en altijd de eenzaamheid. Een hond is een maatschappelijk wezen, hij heeft graag gezelschap, en een vriendelijk woord is hem zoveel waard als een schotel pap met brokken.

Toen gebeurde het, dat zijn baasjes op een zondag eens naar huis kwamen, na urenlange voetreis door de heide, langs de banen, de uitgebreide prikkeldraadversperringen voorbij. Puck begreep niet, dat daarvoor een hele protocol van passierscheinen en dergelijk tuig nodig was geweest. Hij vergat onmiddellijk de vereenzaming, die hij te lijden had gehad, en bewees door acrobatische sprongen en oorverscheurend geblaf dat hij zo blij was als een kermisvogel. En hoe zag hij er uit! Mager, dat ge zijn ribben kon tellen, maar toch gezond. En zijn taak, “waken op de domeinen van zijn heer”, had hij prachtig volbracht. Die dagen was het dan ook kermis voor hem: hij kreeg onmiddellijk boterhammen, vers Amerikaans brood, en hij deed zich tegoed aan alles wat de oorlogskeuken meebracht. Maar o wee, het vertrek! Als hij, na zo’n halve dag weelde, dan weer aan zijn mistroostigheid werd overgelaten, als hij dan weer aan de ketting moest tot de laatste stap verklonken was, als er weer dagen en weken gingen verlopen eer hij zijn volk ging zien, o dan begon hij, in de dalende duisternis, lang lang en hartverscheurend te huilen, dat zijn baasjes in de verte er hun hart van moesten vasthouden.

Eindelijk weer een gebeurtenis; daar kwam vreemd volk, er kwamen mannen af, dezelfde weer met die grauwe pakken en met van diezelfde schrikroeren en blinkende sabels bij, en met vernagelde schoenen, en ze hadden een ladder mee, die ze tegen de gevel plaatsten en zo betraden ze “zijn domein”. Inkwartiering! Dat moest hij zich laten welgevalen. Ze zagen er anders maar triestig uit, de stakkerds. Het was een slagregen, en ze kwamen toe in een beestenwagen, uit het verre westen, vijf dagen en vijf nachten. En

daar stonden ze, nat tot op de huid, in een zondvloed die urenlang neerkletterde. En moe ...

En Puck beet niet naar hun enkels. Hij liet één oor zakken ... en keek, als zocht hij zich rekenschap te geven. "Ook mensen ...". Misschien daalde in zijn hondenverstand de bedenking, dat wij helaas allemaal aardekinderen zijn, en, waar alle mensen de verstand en de kluts hebben verloren, het de plicht is van de honden zich menselijk te gedragen.

En hij is op zijn plaats blijven zitten, en heeft dat hele spel fijn afgekeken, dagen lang, tot ... ze weer weggingen, de sukkels, waar de oorlog raast aan het front, in de loopgraven, aan de IJzer, aan de boord van het graf! ...

Ik heb aan Puck beloofd, dat hij in de Rotterdammer zou komen. Hij mag er van zeggen wat hij wil, hij staat er in.

Soldaat? (KvDw)

Brussel, 24 oktober.

Er valt ons daareven een geweldige steen van het hart. En ziehier aard en gewicht ervan.

Ik vertelde u dat verleden week gouverneur-generaal baron von Bissing aan al de Belgische soldaten die zich op het bezette grondgebied verborgen hielden, bij plakbrief had laten weten, dat zij zich binnen den vierentwintig uur hadden aan te geven of dat ze de allerergste straf zouden krijgen. Voldeden zij echter aan het verzoek, dan verviel die straf, en zelfs alle andere straffen, en men zou er zich mee vergenoegen de delinquenten als krijgsgevangenen naar Duitsland te sturen. De maatregel trof doel: het aantal oudstrijders overtrof de stoutste verwachting, en zelfs het duizendtal. Aldus

meldt ons het Duitse bestuur zelf, dat er zijn voldoening over uitdrukt, en een nieuwe bedenktijd vaststelt voor dezen die nog mochten aarzelen.

Dat respijt is welkom. Niet omdat ik vrees dat nog ettelijke Belgische verduikelingen aan de verlokking der Duitse reis een gevaarlijke weerstand zouden bieden. Maar omdat ik in Brussel en omtrek, "Gross-Brüssel" als gij verkiest, heel wat treffelijke lieden ken, grossiers en hemdenknoopfabrikanten, advocaten en goudleerdrijvers, hotelbouwers en woekeraars, die in feite ook tot het sedert 4 augustus 1914 strijdende Belgische leger hebben behoord, en niet heel goed weten, of dat niet nog steeds het geval is: ik bedoel de leden der schutterij, burgerwacht ofte "garde civique".

Ge herinnert u ongetwijfeld dat, toen omstreeks bovengemelde datum, de mobilisatie voltooid was, de "garde civique" werd opgeroepen tot verdediging van onze haardsteden, tot het opwerpen van verdedigingswerken om de bedreigde steden heen, en in een woord tot al wat men pleegt garnizoensdienst te noemen. En zij deed het, de "garde civique", op uitnemende, zij het dan ook ongegeneerde wijze. Zij deed het gewetensvol en - in letterlijke zin - op pantoffels. Het werd voor vele leden dezer broederschap, na weliswaar de aanvankelijke wrevel om de stoornis in de zaken van den dagelijkschen brode, iets als een genoeglijke vakantie; Charleroi en Gent werden naar Brussel overgeplaatst, zonder dat die manschappen daar blijkbaar graten in vonden. En zelfs de jongeren, dezen van de "eersten ban", die meer technisch-militair werk, als aanleggen van loopgraven en het nachtelijk optrekken van de wacht te verrichten kregen, klaagden niet: het was nieuw, het was vaderlandslievend, het gebeurde bij prachtig weer, en niemand dacht dat het meer dan een paar weken duren zou.

Toen echter dat eerste paar weken verlopen was; toen namelijk op 19 augustus 1914 in de late avond het gerucht tot aan onze oren kwam, dat een Duits leger vóór de poorten van Brussel lag en 's anderendaags de hoofdstad zou binnenrukken, dan zonk bij iedereen de waan en hoop in de schoenen, en men zag de overweldigende ernst van de toestand in. Die avond vergeet ik nooit: hoe ineens voor het stationsgebouw de “garde-civique”, tweede ban, verenigd en na een korte toespraak ontbonden werd; terwijl men de eerste ban onverwijld verzond naar plaatsen, waar men hem beter gebruiken kon. En de ouderen, de tweede ban mannen, die het zich zo gemakkelijk hadden gemaakt bij trouwens stipt nageleefde burgerplichten, zij morden ditmaal. Waarom mochten zij, naast de jongeren, het vaderlandse grondgebied niet helpen verdedigen; waarom belette men hen te gaan vechten voor vrouw en kinderen, na ze al die tijd afgehouden te hebben van de arbeid, die het gezin moest voeden? ... Die avond, toen ik, na middernacht, op de tram met enkele van die burgerwachten naar huis reed, heb ik voor het eerst in mijn leven de diepte van vaderlandsliefde beseft, en dat ze de hardste korst van egoïsme en scepticisme te doorboren weet.

Dezen van de tweede ban waren dus ontslagen, ontbonden, geborgen. Later zouden zij zich wel nog op vaste tijdstippen bij de Duitsers aan te melden hebben, maar dat was niet meer dan een administratieve maatregel zonder aan den lijve merkbare gevolgen. Dezen echter van de eerste ban, de wachten beneden de tweeëndertig jaar, waren opgetrokken, deden nu echte soldatendienst, vochten nu mee. Men hoorde wel van enige verwarring hier en daar (en hoe goed was die niet te billijken!); maar men hoorde ook van echte heldendaden, van bijzonder knap en moedig werk van die “garde civique”, en het vervulde ons met fierheid. Deze burgers wisten wat zij te verdedigen kregen, en zij deden het naar hun beste vermogen. Het belette helaas de verdere

invasie niet: na de val van Antwerpen, betoonde de “garde civique” haar moed en haar echte kunde voor Gent; toen moest ze wijken naar zee toe; eindelijk werden ook de mannen van de eerste ban ontbonden en naar huis gestuurd. Velen nu gaven zich bij het eigenlijke leger aan: intellectuelen vooral, die beter dan alle anderen wisten waar het om ging. De anderen keerden, zo goed het ging, soms na koddige avonturen, en geen enkele op rationele wijze, naar eigen haard en bezigheid terug, - bezigheid die ze, mits de formaliteit van het geregeld presentielijsten tekenen, onverstoord voort gingen zetten ... tot daar opeens het bevel van baron von Bissing over onverwijde aanmelding der Belgische soldaten werd aangeplakt.

Onmiddellijk rees nu de vraag: behoort een burgerwacht, die werkelijk meegevochten heeft, hoewel ontslagen, nog tot het Belgische leger? Met andere woorden: kon het ontslag tegenover de Duitsers als een definitieve afzetting gelden?

Ik ben geen “garde-civique”, en heb mij de zaak niet heel erg aangetrokken. Maar anderen wel die, al werden zij van hogerhand vermoedelijk gerustgesteld, niettemin heel wat tijd hebben verloren om het bij die hogerhand te gaan vragen. Nu echter hebben wij een oplossing, een verrassende oplossing, een onwraakbare oplossing, die de eigenlijke beslissing brengt. En die beslissing luidt: een burgerwacht is geen soldaat, wat hij ook in deze oorlog onder de wapenen verricht heeft.

Ziehier hoe wij dit geruststellende nieuws te vernemen komen: er is dezer dagen voor de rechtbank van eerste aanleg een zaak aanhangig geweest, waar ik u de bijzonderheden, en zelfs de aanleiding van bespaar; waarin echter beklaagde zijn verdediging grondde op het feit, dat hij “garde civique” was, wat reden kon zijn tot afwijzen van de tot hem gerichte eis. Waarop nu de rechtbank antwoordt: de grondwet, art. 123, acht een wet nodig tot mobilisatie van de

burgerwacht; in augustus 1914 heeft geen enkele wet de burgerwacht gemobiliseerd; juridisch behoort dus geen enkele "garde-civique" tot het leger en kan dus niet als soldaat van dat leger worden aangesproken of vervolgd.

Het is, ge begrijpt het, een verademing. Al zal zich nu misschien menige burgerwacht afvragen, in welke hoedanigheid hij dan wel meegevochten heeft.

Ingezonden stukken – Belgische kinderen.

Enige weken geleden heeft de vereniging "Tehuis voor Belgische kinderen" te Amsterdam, een oproep gedaan om huisvesting te verzoeken voor een groot aantal Belgische weeskinderen, welke oproep niet onverhoord bleef en een groot aantal Hollandse huisvaders, bewogen door de ellende waarin die kinderen verkeerden, boden hen door bemiddeling van bedoelde vereniging, liefderijk een plaats in hun gezin aan.

Tot onze spijt konden we slechts een 20-tal kinderen, in ons doorgangshuis reeds aanwezig, plaatsen, daar de 187 Belgische wezen welke volgens ons gedane mededelingen van een afgevaardigde van de Belgische consul-generaal te Londen en een Canadese journalist, die speciaal uit Londen waren overgekomen om deze kinderen te helpen redden en welke kinderen in Andenne zouden zijn samengebracht, niet konden doorreizen naar Nederland. Ons bestuur en het Leidse huisvestingscomité namen toen onverwijld maatregelen om bedoelde kinderen uit hun ellende te gaan verlossen, en zonden een expeditie naar Andenne. De heer Kellenaers uit Leiden ging zelf mee. In Andenne aangekomen was de bevolking zeer verbaasd over de aanwezigheid van zoveel weeskinderen in haar midden en het gehele verhaal bleek spoedig een kletspraatje van de ergste soort te zijn.

We maken dus onze verontschuldiging dat we vele mensen nodeloos hebben lastig gevallen met een verzoek waarmee wij zelf misleid zijn geworden, ofschoon natuurlijk geheel te goeder trouw. Vooreerst verwachten we geen kinderen meer, maar mochten aan ons nog verzoeken om plaatsing van Belgische kinderen toekomen, dan zullen we ons gaarne wenden tot hen die zo edelmoedig waren zich over het lot van ongelukkige noodlijdende Belgische kinderen te willen ontfermen.

Hoogachtend,

Namens het bestuur,
C.F.J. Brands,
Voorzitter

Zaterdag 30 oktober 1915 – avondeditie

In het bulletin der Belgische comités en der Belgische instellingen in Nederland, het driemaal per jaar te 's Gravenhage verschijnend orgaan, schrijft Arthur Buysse, een van de leden der redactie, onder het opschrift Dankbaarheid het volgende:

Kon de oorlog morgen eindigen, hadden wij het geluk naar ons vaderland terug te keren en de ouders en vrienden te omhelzen, die daar leven in bange toestanden, wij zouden vooraleer Hollands grondgebied te verlaten onze dankbaarheid willen uitdrukken over een grote natie, die veel voor ons heeft gedaan. Ik wil niet zo lang wachten om mijn erkentelijkheid neer te schrijven en nu wat mij betreft, nooit zal ik de gastvrijheid vergeten die de ongelukkige Belgen hier ontvangen hebben.

In de eerste maanden van de oorlog zijn duizenden arme ongelukkige Belgen naar Holland uitgeweken. Zij zijn hier met open armen en met broederlijkheid ontvangen. Dadelijk nam de regering maatregelen met die kalme organisatiegeest en die indrukwekkende menslievendheid die iedereen bewonderd heeft. Niet alleen het hoger bestuur nam de moeilijke verzorging op zich, maar de openbare besturen van elke stad, van elk dorp wedijverden om de ongelukkigen behulpzaam te zijn. En het voorbeeld door de regering en door al de besturen gegeven, bracht het gevoel van menselijke solidariteit tot in de intimiteit van ieder huisgezin. Rijke burgers stelden huizen en villa's ter beschikking van steuncomités en ik heb arme mensen ontmoet die nochtans woning en kleding verschaften aan Belgische noodlijdenden. Vergeten wij nooit dat het dank aan Holland is dat de Belgen die in het vaderland zijn gebleven, niet in grote ellende verkeren en dat het dank aan Holland is dat wij, die uitgeweken zijn, vrij kunnen schrijven en vrij kunnen spreken.

Wij zijn in staat gesteld geweest ons Belgisch leven in te richten. Wij hebben onze maatschappijen, onze dagbladen, en onze jongere geslachten kunnen hier studeren in Belgische scholen en in Hollandse universiteiten.

Velen onder ons die deel uitmaken van de wetenschappelijke afdelingen, die onder de talentvolle leiding van de heer Dupont ingericht zijn in het Belgisch comité van Den Haag, zullen met mij bekennen dat wij hier op ontwikkelingsgebied oneindig veel geleerd hebben. Vroeger zonden enkele families hun kinderen naar den vreemde om hun onderwijs te vervolledigen. Thans zijn duizenden Belgen naar die leerschool gekomen, waar de Nobelprijzen niet zelden zijn, en een groot aantal intellectuelen zal met een rijke voorraad van nieuwe kennis naar het vaderland terugkeren. Diegenen die met ons naar het Westland gegaan zijn, die de coöperatieve inrichtingen van Friesland hebben gezien, die weten

wat landbouwonderwijs is te Boskoop en vooral te Wageningen, zullen op landbouwgebied wel veel meer geleerd hebben.. En dat is slechts een enkele tak van de algemene wetenschap. Holland is een merkwaardig land dat wij niet genoeg kenden en in de ontzettende ramp die ons vaderland heeft geteisterd, hebben wij toch deze troost gevonden, dat wat wij hier gezien en geleerd hebben, ons later helpen zal in de heropbeuring van ons dierbaar België.

Wij zijn door de rampen van de tijd niet in staat onze dankbaarheid meer dan in woorden te betuigen, maar de dag zal komen – kan het morgen zijn! – dat wij ons terug in een hersteld België zullen bevinden en dat wij de gelegenheid zullen hebben aan onze landgenoten te vertellen met welke gastvrijheid wij hier zijn ontvangen geweest. Wanneer wij later in de familiekring – waar helaas veel van onze kinderen zullen ontbreken – bij winteravonden de droevige geschiedenissen van de oorlog zullen herinneren, zullen wij ook meer dan een gevoel van dankbaarheid uitdrukken jegens de Nederlanders, die ons in de dagen van bittere ellende en trots de moeilijkste omstandigheden de moed hebben gegeven om op betere dagen te wachten.

Landgenoten! Laat ons steeds herinneren dat wij hier vrij geademd hebben en dat Nederland op stoffelijk en wetenschappelijk gebied alles gedaan heeft wat in zijn macht was. Dat voel ik diep, thans wil ik slechts mijn dankbaarheid uitdrukken, maar later hoop ik wel die overtuiging door bewijzen te bevestigen.